

DIRK HOLEMANS, OPRICHTER VAN DENKTANK OIKOS

DURVEN kiezen voor een regeneratieve economie

Dirk Holemans pleit voor een regeneratieve economie. Niet alleen het systeem vergroenen, maar een echte transitie. De tussenstap is een sociale kringloopeconomie. “Het moet gedaan zijn met producten te produceren die niet meer te herstellen zijn.”

TEKST: MELANIE DE VRIEZE | FOTO: GF

De voorbije decennia zijn heel wat productieprocessen verfijnd en geoptimaliseerd. Bedrijven gingen vergroenen wat er bestond. “Het suggereert dat het met matige aanpassingen stap voor stap wel zal lukken, maar we hebben nood aan een transitie en dat betekent het systeem veranderen”, zegt Dirk Holemans van Oikos, denktank voor sociaal-ecologische verandering. Dat optimaliseren gebeurt vaak in functie van een kostenbesparing door op zoek te gaan naar de goedkoopste locaties. Dat leidt vandaag tot grote problemen. “We zien dat bepaalde elektronica- en autoproducenten de productie stilleggen omdat er geen chips meer voorhanden zijn. Die chips worden hoofdzakelijk in twee fabrieken gemaakt. Dit toont aan dat we in onze economie te weinig aandacht hebben voor de veerkracht van onze economie, alsook de milieu-impact en de sociale kosten. In sommige gevallen gaat het niet meer om een waardeketen, maar om een ‘onwaardeketen.’ Hoe we ons verplaatsen, wonen, produceren en energie opwekken moet op systematische wijze anders, vindt hij. “Dat

“Producten die hoog op de ladder van de kringloopeconomie scoren - lang meegaan en herstelbaar zijn - zijn de producten van de toekomst.”

gebeurt nu al. Zo investeren bedrijven fors in methodes om staal klimaatneutraal te produceren. Mocht je dit vijftien jaar geleden voorgesteld hebben, dan lachten ze je uit.”

Hersteleconomie

Volgens Holemans moeten we evolueren naar een regeneratieve economie. Dat moet het nieuwe kader worden voor bedrijven die willen innoveren. “Nadenken hoe je klimaatneutraal wordt, de biodiversiteit verhoogt en sociale meerwaarde genereert. Daarvoor zijn enkele radicale vuistregels handig: kunnen we

alles wat we maken, herstellen en uit elkaar halen? Bedrijven moeten ervoor zorgen dat hun product langer meegaat en volledig herstelbaar is. *The right to repair* is essentieel. Alle grondstoffen die we hebben, moeten we blijven hergebruiken. *Urban mining* is daar een belang-

rijk concept. In plaats van een nieuwe mijn in Zuid-Amerika te openen, is het een kwestie van hier te kijken hoeveel koper of andere metalen in onze apparaten zitten. Ik zeg soms met een boutade dat binnen twintig jaar het containerpark niet meer bestaat. Ik word altijd wat triestig op het containerpark, het lijkt wel een goed georganiseerde wegwerpplek.”

Een tussenstap naar die regeneratieve economie is de sociale kringlooeconomie, waarbij je alles zo bouwt dat je het kunt herstellen, in combinatie met nieuwe technologieën zoals 3D-printers. “Die hersteconomie zijn we volledig kwijtgeraakt”, zegt Dirk Holemans. “Als je voor bijna geen geld kousen kunt kopen, waarom zou je ze dan stoppen?” Als voorbeeld van de hersteconomie verwijst Dirk Holemans naar oude wasmachines die een upgrade krijgen en verhuurd worden aan OCMW-cliënten in West-Vlaanderen. “Op die manier krijgen die mensen een goed, zuinig toestel zonder dat zij er als eigenaar moeten voor zorgen. Zo krijg je ook een sociaal-ecologisch verhaal. Daarop moeten we inzetten, alsook op gedeeld gebruik. Kijk bijvoorbeeld naar auto-delen, dat in Gent boomt. Naarmate er meer systemen zijn, heb je meer keuzes en zijn ze gemakkelijk bruikbaar.” Als het product niet meer te herstellen is, moet het uit elkaar gehaald kunnen worden. “Dat is een andere manier om naar je product te kijken. Je kunt alleen zulke hoge ambities hebben als je daar in

de designfase al rekening mee houdt. Of stel je de vraag of het ook een grondstof kan zijn voor een ander economisch proces. Producten die hoog op de ladder van de kringlooeconomie scoren — dus lang meegaan en herstelbaar zijn — zorgen ervoor dat de globale energie en materialenvraag sterk daalt. Dat zijn de producten van de toekomst.”

Ecosysteem

Dirk Holemans ziet twee zaken die bedrijven kunnen doen of veranderen. “Op korte termijn zie ik een energiescan, een soort duurzaamheidsbarometer, maar ik denk dat veel bedrijven dit al doen.” Op langere termijn gelooft hij eerder in synergiën, een ecosysteem van innovatie waarbij bedrijven samen kijken hoe ze binnen tien, vijftien jaar klimaatneutraal kunnen zijn en of dit volledig past binnen een circulaire economie. “Dat zijn de uitgangsvragen. *It’s not about making things better, it’s about making better things*’. Het is een boutade maar het klopt wel. Alles wat neigt naar wegwerp, moet er helemaal uit.”

Heel wat sectoren geven al het goede voorbeeld. In een aantal sectoren is die innovatie al zichtbaar”, legt Dirk Holemans uit. “Decennialang was de dominante trend verre export: we geven voeder dat uit Brazilië komt aan onze varkens en exporteren het vlees naar China. Als je dit plaatst binnen het kader van regeneratieve economie, dan werkt dat niet meer. Gelukkig zien we de sterke groei van de korte keten in de landbouw. Bij digitale platformen denken we vaak aan Facebook of Airbnb, maar er bestaan nu ook stedelijke digitale platformen om de lokale productie met de lokale consument te verbinden.”

Ook in de bouwsector gebeuren innovatieve zaken. “De afvalproductie van de bouwsector is gigantisch. De toekomst bestaat uit modulaire gebouwen waar

je alles weer kunt uithalen. We hebben een actieve, maar stabiele overheid nodig die duidelijke ambitieniveaus uitzet en zich daar ook aan houdt. Vandaag bouwen we huizen die amper energie nodig hebben. In plaats van passiefhuizen bouwen we in de toekomst actiefhuizen. Dat is een uitdagende evolutie.”

Proeftuinen

Ondanks de goede initiatieven op het vlak van kringlooeconomie, mist Dirk Holemans territoriale proeftuinen. “Hierbij gaat een stad of streek alles verbinden wat er is, de belangrijkste *‘missing links’* opsporen en ervoor zorgen dat die binnen tien jaar opgelost zijn. Dat *‘next level’*-denken is er nog niet.”

Hij geeft het voorbeeld van Parijs, waar de burgemeester hard inzet op transitie en de verkiezingen won met het concept van de vijftienminutenstad, waar er meer plaats is voor de fiets en lokale voorzieningen. “Mensen willen levenskwaliteit. Zij biedt een stad aan met winkels en voorzieningen in de buurt, minder luchtvervuiling, meer groen en minder lawaai. Transitiedenkers werken vaak met toekomstbeelden: hoe functioneert die sector binnen 10 jaar op een duurzame manier en past dat product er wel nog in? Dat is de vraag die je je moet stellen. Is het antwoord neen, dan is de kans groot dat je zonder koerswijziging het Kodak-moment zult beleven.” ■

Dwarsdenker

In dwarsdenker nodigen we elke keer iemand uit met een visie die op het eerste zicht misschien loodrecht op de onze staat.

